

Handläggare
Allar Piirsoo
Valsamordnare

Tjänsteskrivelse
2023-08-15

Diarienummer
VN-2023/9

Valnämnden

Riktlinjer för rekrytering av röstmottagare och rösträknare m.fl.

Förslag till beslut

Valnämnden antar Riktlinjer för rekrytering av röstmottagare och rösträknare m.fl.

Sammanfattning av ärendet

Inför de allmänna valen 2022 utfärdade Valmyndigheten ett ställningstagande gällande krav på saklighet och opartiskhet hos röstmottagare och rösträknare med flera. Av ställningstagande framgår att röstmottagare inte bör kandidera till riksdag, kommun- eller regionfullmäktige.

Att samtliga valarbetare ska utbildas i frågor om objektivitet och att kommuner ska ta fram riktlinjer för hur kravet på objektivitet ska beaktas vid rekrytering och genomförande av val.

Lagar som ställer krav på objektivitet i myndighetsutövning

Vid sidan om principen om demokrati i 1 kap. 1 § och respekten för den enskilda människans frihet och värdighet i 1 kap. 2 § framhålls i 1 kap. 9 § att all makt ska utövas med beaktande av alla människors lika värde samt att en myndighet i sin verksamhet dessutom ska iakttä saklighet och opartiskhet (objektivitetsprincipen).

För att leva upp till grundlagens krav på objektivitet finns bestämmelser om jäv i kommunallagen (2017:725) ifråga om den som är anställd av en kommun och i förvaltningslagen (2017:900) ifråga om den som är anställd på länsstyrelsen.

Kravet på objektivitet är av särskild betydelse vid myndighetsutövning. Detta begrepp innebär att någon utövar befogenheten att bestämma om förmån, rättighet, skyldighet, disciplinär bestraffning eller annat jämförbart förhållande och att detta i väsentlig mån påverkar den enskildes personliga eller ekonomiska situation.

Av 3 kap. 5 § vallagen (2005:837) framgår att röstmottagare förordnas av valnämnden. För att någon ska kunna utöva myndighet som anställd eller uppdragstagare krävs att personen är knuten till myndigheten på ett sådant sätt att hen står under myndighetens arbetsledning och kontroll, att hen kan anses ha något faktiskt inflytande över ärenden såsom handläggare eller beslutsfattare samt att hen omfattas av offentlighets- och sekretesslagen, förvaltningslagen och brottsbalkens bestämmelser.

I avsikt att skapa garantier för att den grundlagsfästa objektivitetsprincipen efterlevs av förvaltningsmyndigheterna har det i bland annat förvaltningslagen införts generella jävsbestämmelser. I bestämmelsernas förarbeten uppgavs bl.a. att "ett tillfredsställande skydd mot att myndigheterna låter sig påverkas av ovidkommande hänsyn kan [...] ytterst uppnås bara genom regler som klargör i vad mån en myndighetsperson, vars opartiskhet i ett ärende kan sättas i fråga, ska vara skyldig att frånträda handläggningen av ärendet". Motsvarande bestämmelser återfinns i kommunallagen.

Enligt 7 kap. 4 § kommunallagen (2017:725) ska bestämmelserna om jäv i 6 kap. 28-32 §§ om förtroendevalda även tillämpas för anställda.

Den som är jävig i ett ärende får inte delta eller närvara vid handläggningen av ärendet, men får dock vidta åtgärder som inte någon annan kan utföra utan att handläggningen försenas avsevärt. Den som känner till en omständighet som kan antas utgöra jäv mot honom eller henne ska självständigt uppges det. Har det uppkommit en fråga om jäv ska ett beslut fattas i jävsfrågan.

Ställningstagande om krav på saklighet och opartiskhet hos röstmottagare och rösträknare m.fl.

Genomförande av val ska präglas av objektivitet, det vill säga saklighet och opartiskhet. Objektiviteten har påverkan på väljarnas förtroende för valets genomförande. Ett högt förtroende är alltid eftersträvansvärt.

Den som är förordnad som röstmottagare eller som vid rösträkning arbetar som rösträknare, kontrollant, registrerare m.m. utför sådant arbete som innehåller befogenheter att bestämma om rättigheter och skyldigheter. Sådan befogenhet innebär myndighetsutövning som ska utövas objektivt.

Därmed är det viktigt att alla som arbetar med val bör i sin utbildning få kunskap om reglerna om objektivitet.

Valmyndigheten gör bedömningen att den som är förordnad som röstmottagare och rösträknare i val måste anses stå under valnämndens arbetsledning och kontroll. Samtliga dessa funktionärer utför därmed sådant arbete som innefattas i valmyndigheternas verksamhet och de befogenheter som följer av ställning ska därför utövas objektivt.

Valmyndighetens bedömning är att den som kandiderar på en lista inte bör arbeta som röstmottagare eller vid rösträkning eller på annat sätt hantera rösterna i det val kandidaturen avser.

Ekonomisk konsekvensanalys

Beslutet att anta riktlinjer för rekrytering av röstmottagare och rösträknare m.fl. har ingen ekonomisk konsekvens för kommunen.

Barnkonsekvensanalys

Barnkonsekvensanalysen är gjord enligt checklistan.

Underlag för beslut

Tjänsteutlåtande daterat 2023-08-15

Riktlinjer för rekrytering av röstmottagare och rösträknare m.fl.

Valmyndighetens ställningstagande daterat 2022-02-18

Beslutet ska skickas till

Akten

Chef för kommunledningskontoret

Åsa Franzén

Barnchecklista inför beslut

1. Påverkar beslutet barn?

Ja

Nej

Enligt FN är alla under 18 år
att betrakta som barn

Förklara oavsett svar.

Om, ja fortsätt med frågorna.

2. Hur har barns bästa beaktats?

3. Beskriv eventuella intressekonflikter.

4. Barn tillfrågas vid övergripande fleråriga planer/styrdokument. Har så skett?

Ja

Nej

Inte aktuellt. Beslutet rör inte övergripande flerårig plan/ flerårigt styrdokument

Om ja, förklara på vilket sätt barn varit delaktiga i beslutet, vilka åsikter barnen lyft fram samt hur dessa åsikter beaktats i beslutet. Om nej, förklara varför barn inte tillfrågats.